

INSTRUCTIE iJBZ-Raad 6 april 2020**Agendapunt**

De vragen die zijn voorgelegd aan de ministers van Justitie zijn:

1. Were there any measures introduced, or are there any plans to do so, in relation to the functioning of the justice system, in particular referring to:
 - a. changes in modality of work of judicial bodies (courts and prosecutors) and legal professions (public notaries, lawyers and bailiffs), including communication mechanisms,
 - b. changes in modality of work concerning cross-border judicial cooperation,
 - c. suspension of the legal deadlines in judicial proceedings, suspension of the enforcement proceedings and the calculation of statutory interest rates,
 - d. insolvency proceedings (e.g. the temporary suspension of a duty to file for insolvency; a general moratorium; an accelerated transposition of the Directive on Restructuring and Insolvency (Directive EU 2019/1023)),
 - e. procedural rights in criminal proceedings, and
 - f. execution of prison/custodial sentences, with particular emphasis on the existing situation in prison and/or detention facilities regarding the danger of a COVID-19 outbreak?
2. What kind of sanctions (administrative or criminal law based sanctions) apply for contravening restrictions imposed by public bodies? Do they apply to both businesses and citizens? Were any new criminal offences introduced or are there any plans to do so?
3. Are there any other justice related issues where exchange of information would be useful to Member States in the coming period?
4. In addition to facilitating information sharing, do you consider that any other action in the field of justice should be taken at the EU level in the context of COVID-19 pandemic?

Rechtsbasis

5. N.v.t.

Van Raad gevraagde handeling

6. Uitwisseling info en discussie

Document

7. Discussiedocument KRO voorzitterschap

Essentie NL positie

8. Gelet op de aard en omvang van de crisis hecht NL sterk aan afstemming op EU-niveau en zoveel mogelijk gezamenlijk optreden, indachtig nationale bevoegdheden.

9. Rechtshandhaving en rechtspleging zijn belangrijke vitale processen. Maatregelen met betrekking tot de werking van het rechtssysteem zijn er daarom op gericht om deze vitale processen zo veel en zo lang als mogelijk doorgang te laten vinden, bijvoorbeeld met behulp van telehoren en videoconferencing. De inzet van Nederland is daarom tevens dat de internationale strafrechtelijke samenwerking (digitaal) doorloopt.
10. Bestaande wetgeving biedt al veel ruimte voor de continuïteit van het wetgevingsproces, de rechtspraak en het openbaar bestuur. De Spoedwet Covid-19 Justitie en Veiligheid komt tegemoet aan (een deel van) de wel ontstane problemen in rechterlijke procedures.
11. Naleving van genomen maatregelen, veelal door veiligheidsregio's opgelegde verbodsbepalingen, wordt gehandhaafd door middel van bestuursrecht of strafrecht, afhankelijk van de aard van de bepaling.
12. NL zou het nuttig vinden om in EU-verband informatie uit te wisselen over nieuwe criminele fenomenen die we als gevolg van de coronacrisis waarnemen, zoals internetoplichting. Uitwisseling kan helpen bij het herkennen van nieuwe fenomenen en om grensoverschrijdende gevallen samen aan te pakken. Daarnaast is er aandacht nodig voor gegevensbescherming en privacy.
13. NL acht het daarnaast van belang om juist in tijden van crisis aandacht te besteden aan rechtsstatelijkheid. Het is begrijpelijk dat LS nu bijzondere maatregelen nemen in het kader van de bestrijding van het virus, maar er zijn zorgen over het risico op schendingen van de beginselen van de rechtsstaat, democratie en fundamentele rechten.

Instructie

Bereiken

14. Een eerste uitwisseling tussen ministers van Justitie over gevolgen van maatregelen in het kader van het COVID-19 virus op justitiële samenwerking.
15. Het belang benadrukken van uitwisseling van informatie tussen lidstaten.

Vermijden

16. Het beperken van mogelijkheden tot doorgang van vitale processen (voor rechtshandhaving en rechtspleging).

Instructie

1. Were there any measures introduced, or are there any plans to do so, in relation to the functioning of the justice system, in particular referring to:

a. changes in modality of work of judicial bodies (courts and prosecutors) and legal professions (public notaries, lawyers and bailiffs), including communication mechanisms,

- Rechtshandhaving en rechtspleging zijn belangrijke vitale hoofdprocessen. De maatregelen zijn er daarom op gericht om deze vitale processen zo veel en zo lang als mogelijk doorgang te laten vinden.
- Politie, openbaar ministerie, Rechtspraak en Reclassering hebben conform het kabinetsbeleid noodgedwongen een tijdelijke en gedeeltelijke afbouw van hun werkzaamheden doorgevoerd om de risico's te beperken op verspreiding van het virus. Ook zijn deze maatregelen genomen om het hoofd te kunnen bieden aan terugval in operationele capaciteit bij de organisaties.
- Wat betreft de communicatie; in de rechtspraak is het uitgangspunt dat wordt geprobeerd zoveel mogelijk met telehoren of videoconferencing te werken.

b. changes in modality of work concerning cross-border judicial cooperation,

- Wederzijdse internationale rechtshulp is essentieel in de opsporing en vervolging van criminelen. De inzet van Nederland is dat de internationale strafrechtelijke samenwerking (waar mogelijk digitaal) doorloopt. Nederland waardeert de inzet van de andere EU-lidstaten en van

het EEN in deze. De grootste verandering, zowel binnen als buiten de EU is dat de correspondentie op dit moment bijna volledig digitaal is. Dit is een nuttige en praktische oplossing die recht doet aan het belang van de voortzetting van de samenwerking.

- Ten aanzien van uitlevering en EAB's geldt dat ook hier in beginsel de samenwerking doorgaat, maar dat opgelegde reisbeperkingen de daadwerkelijke overbrenging van personen in sommige gevallen op dit moment onmogelijk maakt.

c. suspension of the legal deadlines in judicial proceedings, suspension of the enforcement proceedings and the calculation of statutory interest rates,

- Opschorting van termijnen in juridische procedures wordt op dit moment niet overwogen. Bestaande wetgeving biedt al veel ruimte voor de continuïteit van het wetgevingsproces, de rechtspraak en het openbaar bestuur. Voor zover van toepassing moet worden onderzocht of acute problemen in de rechtspleging als gevolg van de coronacrisis niet al oplosbaar zijn binnen deze huidige, reguliere mogelijkheden.
- Indien dat niet het geval is of dreigt te zijn, zijn nieuwe wettelijke voorzieningen of aanpassingen geboden, ingegeven door de wens om de continuïteit van het rechtsverkeer te waarborgen. Dit betreft in het bijzonder het terrein van beslistermijnen voor het openbaar bestuur, het wetgevingsproces en enkele specifieke wetten. Hiertoe is in NL een spoedwet Covid-19 Justitie en Veiligheid in voorbereiding, dat een oplossing biedt voor (een deel van) de problemen in rechterlijke procedures.

d. insolvency proceedings (e.g. the temporary suspension of a duty to file for insolvency; a general moratorium; an accelerated transposition of the Directive on Restructuring and Insolvency (Directive EU 2019/1023)),

- Er is een aantal maatregelen dat in Nederland genomen zou kunnen worden om ondernemers te behoeden voor vermijdbare faillissementen of verhaalsacties.
- Het is hierbij van belang ernaar te streven dat marktpartijen op basis van vrijwilligheid binnen het huidige wettelijke kader en in samenhang met de maatregelen die de overheid al heeft genomen om ondernemers te ondersteunen, coulance verlenen aan ondernemers die vanwege het COVID-19 virus in (liquiditeits)problemen komen.
- Mocht het nodig zijn om dwingende maatregelen te treffen, dan moet steeds als hoofdregel blijven gelden dat alleen partijen die echt niet kunnen betalen vanwege de COVID-19 crisis, een vorm van uitstel moeten kunnen krijgen.
- Verder is van belang dat er instrumenten zijn om ondernemingen te helpen om schulden te herstructureren en een faillissement te voorkomen. Er is in dit verband een wetsvoorstel aanhangig bij de Tweede Kamer (de Wet homologatie onderhands akkoord).

e. procedural rights in criminal proceedings,

- De maatregelen die zijn getroffen om verspreiding van het virus te beperken, hebben geen invloed op de rechten van verdachten. Het uitgangspunt is dat juist tijdens een crisis als deze de Rechtspraak haar taak moet kunnen blijven uitoefenen en dat in rechtsbescherming wordt voorzien.
- Urgente zaken die niet kunnen wachten omdat dat raakt aan de rechten van verdachten, bijvoorbeeld omdat een termijn verloopt waarbinnen de rechter moet oordelen, vinden doorgang.
- Ook de rechtsbijstand zal gewaarborgd blijven. Met het oog op de veiligheid van de betrokkenen en het beperken van het risico op verdere verspreiding van het virus wordt hierbij, zoveel als mogelijk is, gewerkt op afstand (per telefoon of via videoverbinding).
- Voor overige zaken geldt dat medewerkers van de Rechtspraak en het openbaar ministerie thuis werken. Op die manier wordt geprobeerd de reguliere schriftelijke processen zoveel mogelijk doorgang te laten vinden.

f. execution of prison/custodial sentences, with particular emphasis on the existing situation in prison and/or detention facilities regarding the danger of a COVID-19 outbreak?

- Nederland heeft maatregelen genomen om de uitwisseling tussen binnen en buiten de penitentiaire inrichtingen te beperken. Deze maatregelen zijn erop gericht om verspreiding van het COVID-19 virus in de inrichtingen te voorkomen.
- Dit betreft met name het opschorten van verlof, het opschorten van bezoek en het niet meer oproepen van gedetineerden met bepaalde, korte straffen. Gedetineerden met klachten worden geïsoleerd.

2. What kind of sanctions (administrative or criminal law based sanctions) apply for contravening restrictions imposed by public bodies? Do they apply to both businesses and citizens? Were any new criminal offences introduced or are there any plans to do so?

- Op grond van aanwijzingen van de Minister van VWS worden door de voorzitter van elke veiligheidsregio in Nederland bestrijdingsmaatregelen opgenomen in een noodverordening als bedoeld in artikel 176 van de Gemeentewet.
- Deze verbodsbepalingen behoren tot de zwaarste maatregelen die de overheid kan nemen jegens haar burgers, ter bescherming van de openbare orde en volksgezondheid. Het betreft maatregelen die noodzakelijk zijn om de crisis te bestrijden maar die iedereen raken en die zien op activiteiten die buiten de crisissituatie maatschappelijk geaccepteerd zijn in de vorm van reguliere sociale contacten, activiteiten of evenementen.
- Afhankelijk van de aard van de bepaling wordt er gekozen voor bestuursrechtelijke en/of strafrechtelijke handhaving: de voorzitter van de Veiligheidsregio kan een last onder bestuursdwang of een dwangsom opleggen. Handelen in strijd met de voorschriften is strafbaar is op grond van artikel 443 van het Wetboek van Strafvordering.

3. Are there any other justice related issues where exchange of information would be useful to Member States in the coming period?

- Het kan nuttig zijn om informatie uit te wisselen over nieuwe criminele fenomenen die we als gevolg van de coronacrisis waarnemen. Zo is er in NL een toename te zien van internetcriminaliteit, waaronder websites die mensen oplichten met de verkoop van mondkapjes die niet blijken te bestaan. Ook is er sprake van phishingmails, geïnfecteerde bijlagen, schadelijke links, valse webpagina's, spam en andere malware met een coronavirus-thema.
- Het Nederlandse OM treedt stevig op tegen mensen die strafbare feiten plegen en daarbij misbruik maken van de huidige coronacrisis, door snel in actie te komen en zware straffen te eisen. Uitwisseling van informatie op EU-niveau kan ons helpen om nieuwe fenomenen snel te herkennen en om grensoverschrijdende gevallen, waar bij internetoplichting snel sprake van kan zijn, samen aan te pakken.
- Daarnaast is er aandacht nodig voor gegevensbescherming en privacy in tijden van corona. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om gezondheids- en locatieapps of faciliteiten voor videovergaderen. Hoewel de bestrijding van het coronavirus nu voorop staat, moet daarbij rekening gehouden worden met de bestaande privacyregels.

4. In addition to facilitating information sharing, do you consider that any other action in the field of justice should be taken at the EU level in the context of COVID-19 pandemic?

- Belangrijk om juist in tijden van crisis aandacht te besteden aan de rechtsstaat. Het is begrijpelijk dat LS nu bijzondere maatregelen nemen in het kader van de bestrijding van het virus, maar er moet ook aandacht zijn voor zorgen over het risico op schendingen van de beginselen van de rechtsstaat, democratie en fundamentele rechten. Crisismaatregelen moeten altijd de grondwet, internationale standaarden en de beginselen van de democratische rechtsstaat respecteren. Daarnaast moet van eventuele crisismaatregelen geen permanente werking uitgaan en moet goed in de gaten worden gehouden dat deze zo snel mogelijk weer worden afgeschaald.
- De Europese Commissie heeft een belangrijke rol te spelen in het monitoren van de toepassing van deze crisismaatregelen. Daarnaast ligt er een specifieke taak voor de ministers van Justitie, naast andere structuren zoals de RAZ, om vanuit hun verantwoordelijkheid zich in te zetten voor het behoud en het versterken van de rechtsstaat.

Terugvalpositie

n.v.t.

Krachtenveld

- De indruk bestaat dat de meeste EU-lidstaten net als NL inzetten op het zo veel mogelijk laten doorgaan van vitale processen in het juridisch systeem, zoals de internationale strafrechtelijke samenwerking ten behoeve van de opsporing en vervolging van criminelen.

- Bij met name Italië en Spanje zien we echter (begrijpelijkerwijs) dat dit in de praktijk moeizaam verloopt.

Positie Nederlands parlement

n.v.t.

Achtergrond/Toelichting

In NL ingevoerde of overwogen maatregelen met betrekking tot de werking van het rechtssysteem

- Onder andere Politie, Openbaar Ministerie en Rechtspraak proberen hun taken onder de huidige omstandigheden en met inachtneming van de adviezen van het RIVM zo goed mogelijk uit te voeren. Wel hebben deze organisaties conform het kabinetsbeleid noodgedwongen een tijdelijke en gedeeltelijke afbouw van hun werkzaamheden moeten doorvoeren om de risico's te beperken op verspreiding van het virus.
- OM: Het OM blijft zo veel als mogelijk het werk doen, maar zal zich noodgedwongen concentreren op urgente processen. Zo blijven politie en OM voorrang geven aan aanhoudingen en voorgeleidingen in zaken waarbij dat noodzakelijk is wegens de ernst van de strafbare feiten en de dreiging voor de rechtsorde, zoals bij geweld, kwetsbare slachtoffers en zeden. Bij minder urgente werkzaamheden wordt per situatie gekeken of deze noodzakelijk zijn. Ook hier wordt rekening gehouden met onder meer de ernst van de feiten en de vrees voor herhaling.
- Rechtspraak: Zittingen vinden geen doorgang, tenzij er een dringende noodzaak is. Om zo veel als mogelijk in de rechtsbescherming te kunnen blijven voorzien, heeft de Rechtspraak in afstemming ketenpartijen bepaald hoe urgente processen worden vormgegeven. Zaken die doorgang vinden, gaan over vrijheidsontneming, spoedmaatregelen in het familierecht, faillissementen en kort gedingen. Uitgangspunt is dat wordt geprobeerd zo veel mogelijk met telehoren of video-conferencing te werken. Waar dit niet mogelijk is en er een fysieke zitting moet worden gehouden, worden gepaste maatregelen getroffen.
- Rechtsbescherming: Het uitgangspunt is dat de Rechtspraak haar taak moet kunnen blijven uitoefenen en dat in rechtsbescherming wordt voorzien. Urgente zaken die niet kunnen wachten omdat dat raakt aan de rechten van verdachten vinden doorgang. Onder dergelijke noodzakelijke beslissingen vallen onder ander beslissingen over voorlopige hechtenis, (super)snelrecht in zaken waarin de verdachte vastzit, beslissingen over voorlopige tenuitvoerlegging van straffen, verlenging terbeschikkingstellingen en herroeping van een voorlopige in vrijheidstelling.
- *Spoedwet Covid-19 Justitie en Veiligheid*: Dit ziet vooral op mogelijkheden voor het houden van zittingen met 'tweezijdige communicatiemiddelen' (=telefoon en videoconferentie), alternatieven voor het voeren van mondeling verweer (schriftelijk, telefonisch of per email), en nog diverse andere onderwerpen rond onder meer opstellen testamenten en werkwijze in BV's etc.

Justitiële samenwerking

- De inzet van Nederland is dat de internationale strafrechtelijke samenwerking (waar mogelijk digitaal) doorloopt. Hierbij is er wel sprake van een aantal aanpassingen (bepaalde rechtshulp is onmogelijk vanwege sluiting rechtbanken, uit- en overleveringen worden feitelijk bemoeilijkt vanwege opgelegde reisbeperkingen).
- Binnen de EU is wel een daling van het aantal inkomende verzoeken waar te nemen. Hierbij speelt wellicht mee dat niet ieder land even goed is ingericht op thuiswerken en dat sommige landen alleen nog maar urgente verzoeken doorsturen.
- Daarnaast kunnen enkele vormen van rechtshulp tijdelijk niet worden verleend, vanwege de sluiting van de rechtbanken (het horen van getuigen bijvoorbeeld).
- Ten aanzien van uitlevering en EAB's geldt dat ook hier in beginsel de samenwerking doorgaat, maar dat opgelegde reisbeperkingen de daadwerkelijke overbrenging van personen in sommige gevallen op dit moment onmogelijk maakt.
 - De inhoudelijke beoordeling van zaken op grond van kaderbesluit 2009/909/JBZ gaat gewoon door. De internationale transporten zijn op dit moment echter uitgesteld. Nederland zal deze transporten op een later moment laten plaatsvinden. Tevens wordt de tenuitvoerlegging van overgedragen vonnissen van niet-gedetineerde veroordeelden, in beginsel opgeschort.
 - Wat betreft de overdrachten van voorwaardelijke sancties op basis van kaderbesluit 2008/947/JBZ loopt de inhoudelijke beoordeling eveneens door. De overdrachten van voorwaardelijke invrijheidsstellingen vinden in beginsel wel plaats, maar daarbij moet worden vermeld dat feitelijke verplaatsing stagneert door de reisbeperkingen die zijn ingesteld door landen. Bij overdrachten naar Nederland wordt het toezicht echter, net als bij cliënten die zich fysiek in Nederland bevinden, telefonisch gedaan.

Opschorting van termijnen

- Op dit moment wordt niet overwogen om de termijnen in juridische procedures op te schorten. Er wordt vanuit gegaan dat deze nog voldoende kunnen worden nageleefd.
- Voor tenuitvoerlegging gelden geen algemene opschortingsregels. De KBvG heeft opgeroepen om geen ontruimingen (=uitvoering van een ontruimingsbeslissing) meer te doen, behalve in uitzonderlijke gevallen van bijvoorbeeld extreme overlast. Er mag voor het overige dus nog ten uitvoer worden gelegd.
- Er is op dit moment geen maatregel voor het opschorten/anders berekenen van rente.

Insolventie

- Het is belangrijk voorzichtig te zijn met een opschorting van betalingsverplichtingen of faillissementsverzoeken. De bestaande prikkels om te presteren moeten daarom niet volledig worden uitgeschakeld; dit zou het gevolg kunnen zijn als er een automatisch(e) uitstel van betaling/schorsing van faillissementsverzoeken zou gaan gelden.
- Het is vooral van belang ernaar te streven dat marktpartijen op basis van vrijwilligheid binnen het huidige wettelijke kader en in samenhang met de maatregelen die de overheid al heeft genomen om ondernemers te ondersteunen, *coulance* verlenen aan ondernemers die vanwege het COVID-19 virus in (liquiditeits)problemen komen. Vooral nog wordt ervan uitgegaan dat dit lukt; overheidsinstanties, de rechterlijke macht, deurwaarders en meerdere marktpartijen hebben aangegeven zich langs deze lijn op te zullen stellen.
- Mocht het nodig zijn om dwingende maatregelen te treffen, dan moet steeds als hoofdregel blijven gelden dat alleen partijen die echt niet kunnen betalen vanwege de corona crisis, een vorm van uitstel moeten kunnen krijgen. Van partijen die wel liquide middelen hebben, wordt verwacht dat zij stipt of zelfs eerder betalen. Bij het al dan niet verlenen van een gedwongen uitstel van betaling moet sprake zijn van een afweging van de betrokken belangen in de concrete omstandigheden van het geva. De rechter is daarvoor het meest aangewezen.
- Verder is van belang dat er instrumenten zijn om ondernemingen te helpen om schulden te herstructureren en een faillissement te voorkomen. Er is in dit verband een wetsvoorstel aanhangig bij de Tweede Kamer (de Wet homologatie onderhands akkoord). Streven is om dit wetsvoorstel zo spoedig mogelijk door het wetgevingstraject te leiden.

Rechtsstatelijkheid

- Enkele lidstaten, waaronder met name Hongarije, hebben in het kader van de uitbraak van het COVID-19 virus maatregelen genomen met als mogelijke consequentie de (verdere) uitholling van de democratische rechtsstaat. Naar aanleiding daarvan hebben zowel de SG van de Raad van Europa, Commissievoorzitter Von der Leyen alsook een aantal lidstaten, waaronder Nederland, zich uitgesproken over het belang van de rechtsstaat.
- Op 31 maart heeft Commissievoorzitter Von der Leyen een statement gepubliceerd waarin zij stelt dat maatregelen die genomen worden ter bestrijding van het COVID-19 virus niet in strijd mogen zijn met de fundamentele principes en waarden zoals uiteengezet in de Verdragen. Crisismaatregelen moeten beperkt geldig en proportioneel zijn.
- Op 1 april heeft NL, samen met BEL, DEN, FIN, FRA, DUI, GRIE, IER, ITA, LUX, POR, SPA en ZWE een statement gepubliceerd waarin zij stellen dat het begrijpelijk is dat LS nu bijzondere maatregelen nemen in het kader van de bestrijding van het virus, maar dat zij zorgen hebben over het risico op schendingen van de beginselen van de rechtsstaat, democratie en fundamentele rechten.
- U bent hierover nader geïnformeerd in de nota 'Situatie in Hongarije m.b.t. rechtsstatelijkheid'.